

Truman Capote | paper de vidre

Truman Capote

Truman Capote va néixer a Nova Orleans el 30 de setembre de 1924. Ja amb la seva primera novel·la, *Altres veus, altres àmbits*, publicada el 1948, va obtenir l'aplaudiment de la crítica i es va situar entre els escriptors més destacats dels Estats Units de la postguerra. Va guanyar dues vegades el Premi O. Henry Memorial pels seus contes i va ser membre del National Institute of Arts and Letters. Entre els seus llibres hi ha *Esmorzar a Tiffany's*, *L'arpa d'herba* i l'obra mestra *A sang freda*. Truman Capote va morir el 25 d'agost de 1984 a Los Angeles.

Us oferim un fragment del conte «Un record de Nadal» com a avançament del recull *Tres contes*, traduït per Quim Monzó, que Anagrama torna a publicar aquesta setmana, en una edició revisada pel seu traductor.

Un record de Nadal

A Catherine Wood

Imagineu-vos un matí de finals de novembre. El naixement d'un matí d'hivern, fa més de vint anys. Representeu-vos la cuina d'una casa vella i escampada en un poble rural. L'objecte principal que hi ha és una gran cuina negra; però també hi ha una gran taula rodona i una llar de foc amb dos balancins al davant. Just avui, la llar de foc ha començat a petarrellejar per primer cop aquesta temporada.

Hi ha una dona amb els cabells blancs i esquilats, dreta davant de la finestra de la cuina. Porta sabates de tennis i un jersei gris sense forma damunt d'un estiuenc vestit de calicó. És petita i eixerida, com una gallina bantam; però, a causa d'una llarga malaltia de joventut, té les espatlles lamentablement encorbades. Té una cara

singular: no del tot diferent de la de Lincoln, escarpada com aquella, i tenyida pel sol i el vent; però també és delicada, subtilment ossuda, i té els ulls tímids i de color xerès.

—Ai, Déu —exclama; amb l'alè fuma el vidre de la finestra—, ja és l'època dels pastissos de fruites!

La persona a qui parla sóc jo mateix. Tinc set anys; ella en té seixanta-tants. Som cosins, molt llunyans, i hem viscut plegats..., en fi, des que tinc memòria. Hi ha altra gent que viu a la casa: parents; i encara que tenen poder sobre nosaltres, i sovint ens fan plorar, tot amb tot no som gaire conscients d'ells. Som el millor amic l'un de l'altre. Em diu Buddy, en record d'un noi que abans havia estat el seu millor amic. L'altre Buddy va morir el 1880 i tants, quan ella encara era una nena. Encara és una nena.

—Abans de llevar-me del llit, ja ho sabia —diu, allunyant-se de la finestra amb els ulls decididament il·lusionats—. He sentit d'una manera tan freda i tan clara la campana de la sala de justícia... I els ocells no cantaven; se n'han anat a una zona més càlida, esclar. Ei, Buddy, deixa d'endrapar bescuits i vés a buscar el cotxet. Ajuda'm a buscar el barret. Hem de fer trenta pastissos.

Sempre passa el mateix: arriba un matí de novembre i la meva amiga, com si inaugurés oficialment aquesta època de Nadal que li estimula la imaginació i li atia les flamarades del cor, fa l'anunci:

—Ja és l'època dels pastissos de panses! Vés a buscar el cotxet. Ajuda'm a buscar el barret.

Trobem el barret, un canotier amb tot de roses de vellut que la intempèrie ha descolorit: un cop va pertànyer a un parent més elegant. Plegats, vam conduir el cotxet, un cotxe de nens ruïnós, cap a fora, cap al jardí, cap a un bosquet de pacaners. El cotxet és meu; és a dir: el van comprar per mi quan vaig néixer. És fet de vímet, està bastant desembullat, i les rodes es balancegen com les cames d'un borratxo. Però és un objecte fidel; a la primavera el portem al bosc i l'omplim de flors, d'herbes, de falgueres pels testos del porxo; a l'estiu l'omplim d'utensilis pel pícnic i canyes de sucre per pescar i el fem rodar avall, fins a la riba d'un rierol; també serveix a l'hivern: com a carretó per tragar la llenya des del pati fins a la cuina, com a llit calent per la Queenie, la nostra petita ratadora, taronja i blanca, que ha sobreviscut al borm i a dues mossegades de serps de cascavell. La Queenie trota al costat del cotxet, ara.

Tres hores més tard som de tornada a la cuina: espellofem un cotxet ple fins dalt de pacanes que el vent ha fet caure. Les esquenes ens fan mal d'ajupir-nos a plegar-les (la major part de la replega la van collir dels arbres i la van vendre els amos de l'hort, que no som nosaltres) entre les fulles que les amagaven, i l'herba glaçada i enganyosa. Craaac!

Un cruixit alegre; trossos de tro en miniatura sonen mentre les closques s'esfondren i el pilot daurat de dolça i oliosa carn d'ivori s'acumula en el bol de vidre lletós. La Queenie demana de tastar-ho, i ara i adés la meva amiga li'n dóna una mica, d'amagatotis, encara que insisteix que nosaltres ens n'abstinguem.

—No podem, Buddy. Si comencem, no pararem. I amb el que hi ha amb prou feines si

n'hi haurà prou. Per fer-ne trenta pastissos.

La cuina s'està enfosquant. El crepuscle converteix la finestra en un mirall: els nostres reflexos es barregen amb la lluna que s'alça mentre treballem al costat de la llar de foc, amb la llum que el foc desprèn. A la fi, quan la lluna és ben alta, llencem al foc l'última pellofa, deixem anar un sospir tots dos alhora i contemplem com s'encén. El cotxet és buit, el bol és ple fins a dalt.

Sopem (bescuits freds, cansalada, melmelada de móres) i parlem de l'endemà. L'endemà comença la mena de feina que m'agrada més: comprar. Cireres i poncems, gíngebre i vainilla i pots de pinya hawaiana, peles de llimona i panses i nous i whisky i, ah, molta farina, mantega, molts ous, moltes espècies, sabors: ai, ens farà falta un poni per arrossegar el cotxet a casa.

Però abans de poder fer aquestes compres, hi ha la qüestió dels diners. Cap de nosaltres no en té.

Tret de les quantitats miserables que persones de la casa donen de tant en tant (a deu centaus se'ls considera força diners), o del que guanyem nosaltres mateixos fent diverses activitats: venent roba de segona mà, o galledes de móres collides a mà, o pots de melmelada feta a casa, i gelea de poma i préssecs en conserva, i collint flors per enterraments i per casaments. Un cop vam guanyar el premi setanta-novè, cinc dòlars, en un concurs nacional de rugbi. El que passa és que participem en tots els concursos de què sentim a parlar: ara, les nostres esperances se centren en el Gran Premi de cinquanta mil dòlars que ofereixen per trobar nom per una nova marca de cafè (hem proposat «A. M.»; i, després de dubtar-ho una mica, perquè la meva amiga va pensar que potser era sacríleg, l'eslògan «A. M.! Amén!»). Si s'ha de dir la veritat, l'únic projecte que, de debò, ens va donar guanys va ser el Museu de la Diversió i els Prodigis que vam muntar en un llenyer del pati del darrere fa dos estius. La Diversió era un estereòptic amb diapositives amb vistes de Washington i Nova York que ens va deixar una parenta que havia anat a aquelles ciutats (es va posar furiosa quan va descobrir per què l'hi havíem manllevat); el Prodigis era un pollastre de tres cames covat per una de les nostres pròpies gallines. Pels voltants, tothom volia veure aquell pollastre: cobràvem cinc centaus a la gent gran i dos a la canalla. I vam recollir ben bé vint dòlars abans que el museu tanqués a causa de la mort de l'atracció principal.

Però d'una manera o d'una altra, cada any acumulàvem estalvis pel Nadal, un Fons pels Pastissos de Panses. Aquests diners els guardàvem en una vella bossa de mà de vidrets que ficàvem sota un tauló que es belluga sota el terra sota un orinal sota el llit de la meva amiga. Poques vegades traïem la bossa d'aquest lloc segur, tret de si és per fer-hi un dipòsit o, com passa cada dissabte, per treure'n; perquè els dissabtes em donen deu centaus per anar al cine. La meva amiga no ha anat mai al cine, ni té cap intenció de fer-ho:

—M'estimo més que tu m'expliquis la història, Buddy. Així m'ho puc imaginar. A més, una persona de la meva edat no hauria de malgastar la vista. Perquè quan vingui el Senyor, El vegi ben clar.

A més de no haver vist mai cap pel·lícula, tampoc mai no ha: menjat en un restaurant, viatjat més lluny de vuit quilòmetres de casa, rebut o enviat cap telegrama, llegit res tret de tebeos i de la Bíblia, posat maquillatge, renegat, desitjat mal a ningú, mentit a

posta, deixat que un gos amb gana continués amb gana. Vet aquí unes quantes de les coses que ha fet: ha matat amb una aixada la serp de cascavell més grossa que mai s'ha vist en aquest comtat (setze cascavells), ha ensumat rapè (en secret), ha domesticat colibrís fins que se li balancegen al dit (proveu-ho), ha explicat històries de fantasmes (tots dos creiem en els fantasmes) tan estremidores que et deixen glaçat en ple juliol, ha parlat amb ella mateixa, ha passejat sota la pluja, ha fet créixer les camèlies del Japó més maques de tot el poble, ha conservat les receptes de moltes menes de remeis indis, dels d'abans, inclòs un de màgic, per treure les berrugues.

Ara, havent sopat, ens retirem a l'habitació que hi ha en una part allunyada de la casa, on la meva amiga dorm en un llit de ferro pintat de rosa —el seu color favorit— i cobert per un edredó fet de pedaços. Silenciosament, rebolcant-nos en els plaers de la conspiració, traiem la bossa de vidrets del lloc secret i n'aboquem el contingut en l'edredó de pedaços. Bitllets de dòlar, ben enrotllats i verds com els capolls de maig. Peces de cinquanta centaus fosques, prou pesades per enfonsar els ulls d'un mort. Adorables peces de deu centaus, les més alegres, les que dringuen de debò. Peces de cinc i de vint-i-cinc centaus, gastades i suaus com palets de riera. Però sobretot una odiosa pila de centaus d'olor amarga. L'estiu passat, altra gent de la casa ens va contractar: ens pagaven un centau per cada vint-i-cinc mosques que matéssim. Ah, quina carnisseria a l'agost: quantes mosques van volar cap al cel! Amb tot, no era una feina que ens enorgullís. I, mentre érem asseguts comptant els centaus, era com si tornéssim a comptar mosques mortes. Cap de nosaltres en sap gaire, de números: comptem lentament, ens descomptem, tornem a començar. Segons els seus càlculs, tenim 12,73 dòlars. Segons els meus, 13 dòlars justos.

—Espero que t'equivoquis, Buddy. Els pastissos no pujarien. O posaríem algú al cementiri. Ai, mai no sortiria del llit cap dia tretze.

És veritat: es passa tots els dies tretze al llit. Així és que, per estar protegits, traiem un centau de la pila i el llencem per la finestra.

Dels ingredients que ens fan falta pels pastissos, el més car és el whisky; també és el més difícil d'aconseguir: les lleis de l'Estat en prohibeixen la venda. Però tothom sap que en pots comprar una ampolla al senyor Haha Jones. I l'endemà, un cop acabades les compres més prosaiques, anem cap a l'adreça comercial del senyor Haha, un cafè de peix fregit i ballaruga «pecaminós» (segons l'opinió pública); és a prop del riu. Ja hi hem anat abans, i amb la mateixa comanda; però els anys precedents els tractes els hem fet amb la dona d'en Haha, una índia fosca com el iode i amb els cabells color llautó, oxigenats, i amb pinta d'arrossegar un cansament mortal. De fet, mai no hem vist el seu marit, encara que hem sentit a dir que també és indi. Un gegant amb ferides de fulla d'afaitar a les galtes. Li diuen Haha perquè és un home molt tenebrós; que no riu mai. Mentre ens acostem al cafè (una gran cabana de fusta adornada per dins i per fora amb garlandes de bombetes alegres i llampants, i que s'alça a la riba fangosa del riu i sota l'ombra dels arbres, on la molsa sura a través de les branques com boira grisa), alentim les passes. Fins i tot la Queenie deixa de fer cabrioles i es queda a prop. Al cafè d'en Haha han assassinat gent. Els han tallat a trossos. Els han colpejat al cap. El mes que ve se'n veurà un cas a la sala de justícia. Naturalment, aquests fets passen de nit, quan els llums de colors projecten formes boges i el gramòfon gemega. De dia, el cafè és tronat i desert. Truco a la porta, la Queenie borda, la meva amiga crida:

—Senyora Haha, mestressa! Hi ha algú?

Se senten passes. S'obre la porta. Els cors ens donen una volta de campana. És el senyor Haha Jones en persona! I és un gegant; sí que té talls a la cara; no somriu gens. No. Ens mira amb les celles corrugades i els ulls satànics i ens pregunta:

—Què voleu d'en Haha?

Durant un instant estem massa paralizats per contestar. Per fi la meva amiga mig retroba la veu, una veu que aconsegueix xiuxiuejar:

—Sisplau, senyor Haha, voldríem un litre del vostre millor whisky.

Els ulls se li inflamen. T'ho creuries? En Haha somriu! Fins i tot riu.

—Qui és l'home bevedor, de vosaltres?

—És per fer pastissos, senyor Haha. Per cuinar.

Això l'asserena. Corruga les celles.

—El bon whisky no es malaguanya així. —Amb tot, entra al cafè ombrívol i, segons més tard, apareix amb una ampolla d'una beguda d'un groc de margarida i sense etiqueta. Ens mostra com centelleja a la llum del sol i diu—: Dos dòlars.

Li paguem amb monedes de cinc, de deu i d'un centau. Mentre fa dringar les monedes a la mà com si fossin un grapat de daus, de sobte suavitza la cara:

—Sabeu què? —proposa, ficant una altra vegada els diners en la nostra bossa de vidrets—. A canvi, envieu-me un d'aquests pastissos i llestos.

—En fi —remarca la meva amiga, de tornada a casa—, vet aquí un home adorable. Al seu pastís hi posarem una tassa de panses de més.

El forn negre, carregat de carbó i de llenya, brilla com una carabassa il·luminada. Els batedors d'ous giren, les culleres giravolten als bols de mantega i de sucre, la vainilla endolceix l'aire, el gingebre l'especia; les olors es barregen, pessigollegen el nas, saturen la cuina, s'escampen per la casa, suren cap al món en glopades de fum de xemeneia. En quatre dies hem fet la feina. Trenta-un pastissos, humitejats amb whisky, s'escalfen al sol als ampits de les finestres i als prestatges.

Per qui són?

Pels amics. No necessàriament amics del veïnat: en efecte, la part més grossa és per persones que hem vist potser un cop, potser mai. Gent que ens ha encès la fantasia. Com el president Roosevelt. Com el reverend J. C. Lucey i senyora, missioners baptistes a Borneo que van fer un sermó aquí, l'hivern passat. I el petit esmolet que ve al poble dos cops a l'any. O Abner Packer, el conductor de l'autobús de les sis que ve de Mobile, amb qui ens saludem cada dia quan passa en un broom de núvol de polseguera. O els joves Winston, una parella de Califòrnia que tenen un cotxe que una tarda es va espatllar davant de casa i amb els quals vam passar una hora ben agradable fent-la petar al porxo (el jove senyor Wilson va fer-nos una foto, l'única que

mai ens van fer). ¿És pel fet que la meva amiga és tímida amb tothom *tret* dels estranys, que aquests estranys, i simples coneguts, ens semblen els nostres amics més de debò? Em penso que sí. També, els àlbums de retalls que tenim, amb agraïments en paper de cartes de la Casa Blanca, correspondència de tant en tant de Califòrnia i de Borneo, les postals de centau de l'esmolet, ens fan sentir connectats amb mons on passen moltes coses, mons que hi ha més enllà de la cuina i aquesta vista d'un cel que s'acaba.

Ara, una nua branca de figuera desembrina carris queja contra la finestra. La cuina és buida, de pastissos ja no en queda cap; ahir en vam enviar l'últim, a l'oficina de correus, i el preu dels segells va fer que la bossa ens quedés escurada. Estem arruïnats. Això em deprimeix bastant, però la meva amiga insisteix a celebrar-ho: amb tres dits de whisky que queden a l'ampolla d'en Haha. A la Queenie li'n posem una cullerada en un bol de cafè (li agrada el cafè amb sabor de xicoira i ben fort). La resta el dividim en un parell de gots de gelea. A tots dos ens fa bastanta por la perspectiva de beure whisky tot sol; només tastar-ho se'ns cargola l'expressió i ens fa venir esgarrifances amargues. Però a poc a poc comencem a cantar, cada un de nosaltres una cançó diferent simultàniament. No em sé la lletra de la meva, només: *Apa vine, apa vine, al ball dels fatxendes de la ciutat fosca*. Però ballo: això és el que vull ser, un ballarí de claqué a les pel·lícules. La meva ombra ballarina fa gatzara per les parets; les nostres veus sacsegen la vaixel·la de porcellana; riem: com si mans invisibles ens fessin pessigolles. La Queenie es rebolca d'esquena, amb les urpes esgarrapa l'aire, una cosa semblant a un somriure li estira els llavis negres. Per dins, em sento càlid i guspirejant com aquells troncs que s'ensorren, alegre com el vent a la xemeneia. La meva amiga balla valsos al voltant de la cuina, es pinça amb els dits la vora de la pobra faldilla de calicó, com si fos un vestit de festa: *Ensenya'm el camí per anar a casa*, canta; les sabates de tennis grinyolen a terra. *Ensenya'm el camí per anar a casa*. Entrada en escena: dos parents. Molt enfadats. Amb ulls que escriדassen i llengües que escalden. Escolteu què tenen a dir, amb paraules que cauen alhora en un to colèric:

—Un nen de set anys! L'alè li put a whisky! Que no estàs bé del cap? Donar-ne a un nen de set anys! Li deu faltar un bull! El camí a la perdició! Te'n recordes de la cosina Kate? De l'oncle Charlie? Del cunyat de l'oncle Charlie? Quina vergonya! Quin escàndol! Quina humiliació! Agenolla't, resa, prega al Senyor!

La Queenie s'amaga sota la cuina. La meva amiga es mira les sabates, la barbata li tremola; s'aixeca la faldilla i es moca el nas i se'n va corrent a l'habitació. Molt després que tot el poble se n'hagi anat a dormir i la casa sigui en silenci, tret de les campanes dels rellotges i els espetecs dels focs que s'apaguen, plora sobre un coixí que ja és xop com un mocador de vídua.

—No plori —li dic, mentre m'assec als peus del seu llit i tremolo, malgrat la meva camisa de dormir de franel·la que fa olor al xarop per l'encostipat de l'hivern passat—, no plori. —Li imploro, sacsejant-li els dits dels peus, i fent-li pessigolles a les plantes—. És massa gran per plorar.

—Precisament —singlota—, és perquè sóc massa gran. Massa gran i estranya.

—No, estranya no. Divertida. Més divertida que ningú. Escolti. Si no deixa de plorar,

demà estarà tan cansada que no podrem anar a tallar cap arbre.

Dreça el tors. La Queenie salta al llit (cosa que no li deixen fer) per llepar-li les galtes.

—Buddy, sé on trobarem uns arbres macos de debò. I també grèvol. Amb unes boles grans com els teus ulls. És lluny, ben endins del bosc. Molt més lluny del que mai ens hi hem endinsat. El papà acostumava dur-nos els arbres de Nadal d'allà: els duia a l'espatlla. Això era fa cinquanta anys. En fi, estic impacient perquè arribi el matí.

El matí. El gebre glaçat fa brillar l'herba; el sol, rodó com una taronja i taronja com les llunes quan fa calor, es balanceja a l'horitzó, brunyeix els platejats boscos hivernals. Un gall dindi salvatge xiscla. Un porc senglar gruny al sotabosc. De seguida, a la vora de l'aigua, que ens arriba al genoll i corre ràpida, hem d'abandonar el cotxet. La Queenie passa el rierol primer, xipollejant, amb lladrucs de queixa per la velocitat de la corrent i per la fredor, que ens pot fer agafar una pneumònia. La seguim, amb les sabates i l'equip (una destrat, un sac d'arpillera) damunt del cap. Quilòmetre i mig més: d'espines, gavarreres i cards castigadors, que se'ns enganxen als vestits; d'agulles de pi florides, brillants pels fongs cridaners i per les plomes dels ocells en aquesta època de muda. Aquí i allà, un llampec, un aleteig, un èxtasi de xiscles, ens recorden que no tots els ocells han volat cap al sud. Tota l'estona, el camí es descargola entre estanyols d'un sol de llimona, i túnels de parres d'un negre d'atzabeja. Un altre rierol que hem de travessar: un exèrcit desordenat de truites amb taquetes omple de bombolles l'aigua al nostre voltant, i granotes de la mida de plats practiquen panxades; els treballadors castors estan construint una presa. En la riba de més enllà, la Queenie se sacseja i tremola. La meva amiga també té esgarrifances: no de fred sinó d'entusiasme. Una de les roses estripades del seu barret deixa caure un pètal quan alça el cap i inhala l'aire dels pins.

—Ja gairebé hi som. Sents l'olor, Buddy? —diu, com si ens acostéssim a un oceà.

I, en efecte, és una mena d'oceà. Acres plens de l'olor dels arbres nadalencs, del grèvol de fulles punxegudes. Amb boles vermelles com campànules xineses. Corbs negres baixen rabent pel damunt, xisclant. Un cop hem omplert els sacs d'arpillera amb prou verd i prou carmesí per engalanar una dotzena de finestres, ens posem a la feina de triar un arbre.

—Hauria de ser —mussita la meva amiga— el doble d'alt que un noi. Perquè cap noi no pugui robar-ne l'estrella.

El que triem és el doble d'alt que jo. És gran, ben plantat i preciós, i sobreviu a trenta cops de destrat abans de trabucar-se amb un cruixit com un estrip. Arrossegant-lo com si fos un mort, comencem el llarg viatge de tornada. Cada tants metres abandonem el combat, ens asseiem i panteixem. Però tenim la força dels caçadors triomfants; això i el perfum viril i gelat de l'arbre ens refà, ens esperona. Durant el nostre retorn capvespral al llarg del camí d'argila vermella cap al poble, rebem moltes felicitacions; però la meva amiga és múrria i ambigua quan la gent que ens trobem lloen el tresor que penja del cotxet: quin arbre més maco i d'on l'han tret?

—De per més enllà —mormola vagament.

Un cop s'atura un cotxe i la mandrosa dona del ric amo del molí treu el cap i gemega:

—Li dono vint-i-cint centaus per aquest arbrot.

Normalment, a la meva amiga li costa dir que no; però en aquesta ocasió sacseja de seguida el cap:

—Ni per un dòlar.

La dona de l'amo del molí insisteix:

—Un dòlar, de què? Cinquanta centaus. Aquesta és la meva última oferta. Mare de Déu, senyora, en pot aconseguir un altre.

Com a resposta, la meva amiga reflexiona dolçament:

—Ho dubto. Mai no hi ha dues coses iguals de res.

A casa: la Queenie es desploma al costat del foc i dorm fins l'endemà, roncant fort com una persona.

Traducció de Quim Monzó

(Llegiu la segona part del conte al llibre *Tres contes*, Truman Capote, Anagrama, 2015.)

Avançament editorial per gentilesa d'[Anagrama](http://www.anagrama.com)